

Kaybettiğimiz bir değer
Ord. Prof. M. CAVID BAYSUN

M. C. Şehabeddin Tekindağ

Bugün, talebesi olmakla iftihar ettiğimiz değerli bir ilim araştırmacısını, iyi bir yetiştiriciyi, her şeyden önce insanı kâmil eski bir İstanbul Efendisini ebediyen kaybetmenin derin acısı içindeyiz.

Vakitsiz ölümü ile bütün sevdiklerini, dostlarını ve öğrencilerini mateme boğan hocamız Ord. Prof. M. Cavid Baysun, 1315/1899 senesinin 15 Ağustosunda İstanbul'un denize nâzır bir semtinde doğmuş olup, ilk tahsilini 1324/1908 de Beşiktaş'da bitirmiş, orta tahsilini Adana ve Nişantaşı Liselerinde tamamladıktan sonra, 1926 (31.X.1926) senesinde imtihanla girmiş olduğu İstanbul Darülfunununun Hukuk Fakültesi'nden pek iyi derece ile mezun olmuştur. Bununla beraber, küçük yaşdan beri tettebbûa, edebiyat ve tarih mevzûlarına bağlılığı, kendisini hukuk mesleğine atılmaktan âlkoymuş, fikrî zevkine ve çalışmalarına daha cazip görünen öğretmenlik mesleğine yönelmiştir. Nitekim, bu mesleğe gönülden bağlanarak sırasıyla İstanbul, Kandilli ve Galatasaray Liselerinde (1932-39) tarih öğretmenliği yapan hocamız Baysun, ilmi hüviyeti ve istidadı ile, Üniversite Tarih Zümresi öğretim üyelerinin dikkatlerini çekmiştir. Bu suretle, bu sahada çalışmaya dâvet edilmiş, 1937 senesinde Edebiyat Fakültesi Tarih Doçendliğine, önce vekil olarak, 1939 da Bogomiller üzerine bir doçendlik tezi hazırlayıp imtihanını da muvaffakiyetle verdikten sonra, asâleten tâyin edilmiştir. Bizans, Ortaçağ ve Yeniçağ tarihi gibi çeşitli dallarda ders verip araştırmalar yapan hocamız Baysun, 1942 de T. T. K. na üye olmuş, 1946 (11. VI. 1946) tarihinde Yeniçağ Tarihi kürsüsü profesörlüğüne, 1960 da da, yerinde bir kararla, Ordinariyüs profesörlüğe yükseltilmiştir. Bu arada idarî işlerle de meşgul olduğunu

bildiğimiz hocamız Baysun, uzun bir süre Türkiyat Enstitüsü Müdürlüğü (1946-1960) ile İslâm Ansiklopedisi Marahhas Müdürlüğü'nü (1957-1960) başarı ile yürütmüştür.

Şurası bir gerçektir ki, metin neşirleri, *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki yazıları, çeşitli araştırma, etüd ve makaleleri ile ilmi bir hüviyete sahip bulunan hocamız Baysun, bu çalışmalarına çeşitlilik ve zenginlik sağlayan çok esaslı bir kitap sever idi ¹. Hayatının sonuna kadar devam eden bu sevgi ve sönmeyen bir aşk ile pek çok matbû ve yazma kitap toplamış, bu suretle de Türkiye'nin en zengin hususî kütüphânesini meydana getirmiştir ². Hocamızın, eski ve yeni edebiyatımıza en iyi vakıf olan bir kaç şahsiyet arasında yer almasını bu sevgi ve aşkla bağdaştırmak mümkündür. Bütün bunlardan sonra serbestçe seçmiş oduğu mesleğine sıkı-sıkıya bağlı bulunan hocamız Baysun, aynı zamanda iyi bir yetiştirici idi. Nitekim, öğrencilerine her zaman kanat germiş, bugün bir kısmı Profesör, Doçent ve Asistan olan geçerli talebelerini de etrafında toplamağı bilmiştir. Bir Üniversite Profesörü için en büyük meziyet olup saygı ve sevgi esaslarına dayanan bu toplama sayesinde, Fakültede verimli bir çalışma havası meydana gelmiş, bizzat idâre ettiği *Tarih Dergisi* ³, *Türkiyat Mecmuası* ⁴ gibi değerli yayınlar büyük bir intizam ve ciddiyet ile yürütülmüştür.

İLMİ HÜVİYETİ

Hocamız Prof. M. Cavid Baysun'un ilmi hüviyetini tesbit edebilmek için, onun Ansiklopedilerdeki yazılarını, metin neşirlerini,

¹ Kitap severliğice misâl olarak şu iki makalesine bakınız: "*Kitablara ve kitap meraklılarına dâir*", *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Kasım 1953; "*Eski sahaflar Çarşısında*", *Bilgi Mecmuası*, sayı: 145 / 1959.

² Bugün, Türkiye'de millî servet kabul edilen bu kabil hususî kütüphânelerin, sahiblerinin ölümü ile şunun bunun elinde çarçur olması veya bizden olmayan bâzı müesseselere satılması moda haline gelmiştir. Çok kıymetli kitablara bir araya gelmesinden teşekkül eden bu hususî kütüphânelerin de ayıllık şekilde yok olmasını önlemek, önce Üniversiteye, sonra da Millî Eğitime düşen en kutsal bir ödevdir, kanısındayız.

³ 1937 ve 1938 senelerinde *Tarih Semineri Dergisi* adı ile iki sayısı çıkan *Dergi* (1/2, *Metinler ve Vestikalar*, İstanbul, 1937; II, İstanbul, 1938) nin yerini 1949 Eylülünde Prof. Baysun'na teşebbüsü ile *Tarih Dergisi* tutmuş (bk. sayı: I/1949, *bir kaç söz*, s. I-II) ve şimdîye kadar da 22 sayısı çıkmıştır (23 inci sayısı da hazırlanmaktadır).

⁴ Türkiyat Enstitüsü Müdürü Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü'nün kurup

çeşitli araştırma, etüd ve makalelerini ayrı - ayrı ele almak icap eder. Bu bakımdan, tasnifini yaptığımız eserlerini üç kısımda mütalaa edeceğiz :

(i) *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki yazıları.

Hocamız Prof. Baysun'un *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki yazıları, umûmiyetle, şehir tarihleri, hal tercemeleri, büyük savaşlar ve tarihî istilâhlar gibi kısımları ihtivâ ederler. Bilhassa, bunlardan şehir tarihlerini yazarken, yalnız hâdiselerin kronolojik sıralanmasını değil, kuruluşlarına tesir eden coğrafi şartları ve topoğrafik tahavvülleri de dikkat nazarına alan Prof. Baysun, Osmanlı devrine âit tarihî hâdiseleri, nâdir eserlerin ışığında tenkid süzgecinde geçirip sonuçlarını ortaya koymak suretiyle, tabii muhitleri içinde canlandırmıştır. Nitekim, bâzen bir kitap olabilecek kadar geniş olan bu yazılarında, ele aldığı şahsiyetin hal tercemesini yazarken, o şahsiyetin yaşadığı devri etkileyen siyasî ve içtimâî hâdiseler üzerinde durmuştur. Bu hususta misâl olarak âlim şâir ve Şeyhülislâm *Ebussuûd Efendi*, XVII. yüzyılın en tanınmış seyyahı *Evlîyâ Çelebî*, *Tepedelenli Ali Paşa*, *Gâzî Ahmed Muhtar Paşa*, *Kösem Sultan*, *Ma'an-oğulları*, *Mehmet IV*, bilhassa Ansiklopedinin 44 sütununu kapsayan *Murad IV* maddelerini zikredebiliriz. Öte yandan, Osmanlı İmparatorluğunda tedris ve kaza bölümlerine ayrılan ilmiye tarihinin başlangıçtan itibaren nasıl bir seyir ve tekâmül tâkip ettiğini ve her iki sahanın yekdiğeri ile imtizacını, tarihî şartlar içinde aldığı şekilleri mütalaa eden Prof. Baysun'un, Osmanlı medrese teşkilâtı üzerindeki çalışmaları ile bâzi vazife, rütbe, makam ve büyük savaşlar hakkındaki araştırmalarında aynı usul ve metodu kullandığını belirtmek isteriz. Nitekim, çok geniş bir şekilde ele almış olduğu *Lepanto* maddesinde, yerli kaynaklardan başka Batı eserlerine, bilhassa çağdaş İtalyan kaynaklarına büyük yer vermiş, bu suretle de ortaya orijinal bir etüd koymuştur. Biz, bir fikir vermek üzere, Prof. Baysun'un *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki yazılarının tam listesini veriyoruz :

1925-1939 seneleri arasında da 6 sayısını neşrettiği *Türkiyat Mecmuası*, 1940-1942 de VII-VIII'nci sayısının I. no' ve 1942-1945 de II. no' cüzlerini çıkaran Müdür Prof. R. Rahmetî Arat ve 1950-1960 seneleri arasında da IX (1946-1951), X (1953), XI (1954), XII (1955) ve XIII (1958) no' sayılarını çıkaran yeni Müdür Prof. Baysun tarafından devam ettirilmiştir.

I

Abdülhamid I, s.73-76; *Abdülkerim Nadir Paşa*, s. 90-92; *Ahmed I*, s. 161-164; *Ahmed II*, s. 164-165; *Ahmed Paşa* (Kara), s. 193; *Ahmed Paşa* (Bonneval), s. 199; *Ahmed Paşa b. Hasan Paşa*, s. 199-200; *Ali Paşa* (Damad), s. 328-330; *Ali Paşa* (Tepedelenli), s. 343-348.

II

Ayas Paşa, s. 43-47; *Agastafanos*, s. 55-56; *Azak*, s. 85-89; *Aziz Efendi* (Ali), s. 154-155; *Bağdad* (Osmanlı devrinde Bağdad'ın tarihi), s. 205-211; *Bâlâ*, s. 262-263; *Balyos*, s. 291-295; *Belgrad*, s. 475-485; *Badin*, s. 748-760.

III

Cem Sultan, s. 69-81; *Cemalî* (Zenbilli Ali Efendi), s. 85-88; *Çelebî-Zâde İsmâil Asım Efendi*, s.370-375; *Çivi-Zâde*, s. 438-439; *Derviş Mehmed Paşa*, s. 547-548; *Derviş Mehmed Paşa*, s. 548-549; *Derviş Paşa*, s. 549-551; *Derviş Paşa*, s. 551-552.

IV

Emir Sultan, s. 261-263; *Es'ad Efendi*, s. 359-362; *Ebussuûd Efendi*, s. 92-99; *Evlîyâ Çelebî* ⁵, s. 400-412.

VI

Kösem Sultan, s. 915-923; *Kumbaracı*, s. 982-984

VII

Lepanto, s. 32-45; *Ma'n*, s. 268-272; *Mehmed IV*, s. 547-557; *Mehmed Paşa*, s. 580-581; *Mercedâbık*, s. 751-754.

VIII

Mescid (Osmanlı devri medreseleri), s. 71-77; *Mihr-ü Mah Sultan*, s. 307-308; *Muamma*, s. 435-438; *Muhtar Paşa* (Ahmed), s. 516-532; *Murad IV*, s. 625-647; *Müsadere*, s. 669-673; *Musalla* (Namazgâh), s. 671-677; *Mustafa Çelebî* (Fâtihi'nin oğlu), s. 689-690; *Mustafa IV*, s. 708-714; *Mustafa Paşa* (İşkodralı), s. 727-730; *Müsteşar*, s. 835-837.

⁵ Prof. Baysun, sonradan, bu yazıya bâzi notlar ilâve etmiştir, bk. *Evlîyâ Çelebî'ye dair notlar*, *TM*, XII, 257-264.

IX

Nazım Mustafa Efendi, s. 137-138; *Nazım Mehmed*, s. 138; *Nilüfer Hatun*, s. 284; *Nâh b. Mustafa*, s. 348-359.

(ii) Metin neşirlei.

Hocamız Baysun'un gayet titiz bir şekilde hazırlayıp neşrettiği eski metinler, tarihî ve edebî yönden olduğu kadar devrin siyasi ve içtimâ'î meselelerine de ışık tutmaktadırlar. Bunlar arasında, bilhassa, Mustafa Reşid Paşa'nın siyasi yazılarını ⁶, Cevdet Paşa'nın *Tezâkir*'ini, nihayet, Müverrih Âli'nin *Mevâ'idü'n-nefâ'is fi Kavâ'idü'l-mecâlis* (neşr: Yeniçağ Tarihi Kürsüsü, İstanbul, 1956) adlı kitabını zikredebiliriz.

Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ⁷ ve Londra elçiliklerinde iken kaleme almış olduğu yazıları, XIX. yüzyılın siyasi meselelerini aydınlatması bakımından önemli olup, şifreleri bizzat müellif tarafından ortaya konulmuş bulunmaktadır. Bu yazılardan bir kısmı *Tarih Vesikaları Dergisi*'nde ⁸, bir kısmı da *Tarih Dergisi*'nde ⁹ neşredilmiştir. Aynı yüzyıla âit vesikaları ve devlet adamlarını en yakın bir müşahid sıfatıyla tedkik etmek fırsatını bulmuş olan Vak'anüvis, büyük âlim ve devlet adamı Cevdet Paşa (1822-1895) nın, halefi vak'anüvis Lütfi Efendi'ye kaleme aldırıldığı *Tezkiire*lere gelince ¹⁰, Prof. Baysun'un bunları tarihçilerin ve ilgililerin istifa-

⁶ Prof. Baysun, daha 1940 da "*Tanzimat I.*, adlı eserde (İstanbul, 1940), Mustafa Reşid Paşa'ya dâir dikkate değer bir makale yazarak, bu hususta meşgul olacağını ihlas etmiştir.

⁷ Prof. Baysun, III. T. T. Kongresine sunmuş olduğu: "*Cezayir meselesi ve Reşid Paşa'nın Paris elçiliği*, s." adlı tebliğinde, Mustafa Reşid Paşa'nın ilk Paris sefâretine dâir olup kendisinin gerek müverrih, gerekse *Takvîm-i Vekâfi* tarafından tebarüz ettirildiği gibi, iki devlet arasındaki dostluk münasebetlerini takviye maksadıyla değil, Fransızlar tarafından işgal edilen Cezayir ülkesinin siyasi vasıtalarla istirdadına matûf bir teşebbüs gayesiyle Fransa'ya gönderildiğini, arşiv vesikalarına istinaden belirtmiştir.

⁸ Bk. "*Mustafa Reşid Paşa'nın Paris ve Londra sefâretleri esnasındaki siyasi yazıları*", I, sayı: 1, Haziran, 1941, s. 30-44; sayı: 2, Ağustos, 1941, s. 145-155; sayı: 4, Aralık, 1941, s. 283-298; sayı: 6, Nisan, 1942, s. 430-442; II, sayı: 7, Haziran, 1942, s. 41-45; sayı: 9, Ekim, 1942, s. 208-219; sayı: 12, Nisan, 1943, s. 452-461; III, sayı: 13, Ağustos, 1944, s. 51-59; sayı: 14, 1944, s. 208-221.

⁹ Bk. "*Mustafa Reşid Paşa'nın siyasi yazıları*", sayı: 9/1954, s. 39-52; sayı: 14/1959, s. 59-70; sayı: 15/1960, s. 121-142; sayı: 16/1961, s. 43-62; sayı: 17-18/1963, s. 175-190.

¹⁰ Bu hususta bk. Cevdet Paşa, *Tezâkir*, neşr: M. Cavid Baysun, Ankara,

delerine arz etmesi, gerçekten ilmi bir kazanç sayılabilir. Nitekim, hocamız Baysun, Cevdet Paşa'nın yaşadığı ve bazı hâdiselerine bizzat iştirâk ettiği Abdülmecid ve Abdülaziz devirlerinin tarihini aydınlatan 40 *Tezkiire*den (ihtivâ ettiği devir: 1255/1839-1289/1872) 1-12 nci *Tezkiire*leri (cilt I) 1953 de, 13-20 nci *Tezkiire*leri (cilt II) 1960 da, 21-39 ncı *Tezkiire*leri (cilt III) 1963 de, nihayet 40 ncı *Tezkiire* olan *Telîmme*'yi (cilt IV) 1967 de Ankara'da T.T.K. adına neşretmiştir. Bu arada, bu eser için kaleme aldığı: "*Tezâkir-i Cevdet hakkında*," adlı önsözü, devrin hâdiselerini ince ve anlayışlı bir tahlile tâbi tutması bakımından ayrıca zikre değer ¹¹. Hemen belirtelim ki, hocamızın gayreti ile neşredilen bu eser sayesinde, XIX. yüzyıl Osmanlı tarihinin mühim bir boşluğu doldurulmuş, Lütfi tarihine geçmemiş hâdiseler açıklığa kavuşmuştur. Ayrıca, Türkiye tarihinin Tanzimattan başlayıp II. Abdülhamid devri ortalarına kadar gelen kısmı üzerinde çalışacak olanların sadece Cevdet Paşa'nın II. Abdülhamid'e takdim ettiği tarihi ve uzun bir arızası olan *Ma'rûzât*'ı ile iktifâ etmeyip, onun vak'anüvisliği zamanındaki mühim hâdiselere dâir tuttuğu notları ihtivâ eden *Tezâkir*'ini de aynı zamanda tedkik etmeleri icap ettiği hususu ortaya çıkmıştır. Bu arada Prof. Baysun, bilhassa üstünde durduğu Cevdet Paşa'nın ¹² İşkodra'ya memuriyetine âit vesikaları da büyük bir vukufia neşretmiştir ¹³.

Hocamız, bundan sonra XVI. yüzyıl müelliflerinden Gelibolu'lu Mustafa Âli'nin *Mevâ'idü'n-nefâ'is fi Kavâ'idü'l-mecâlis* adlı eserini neşretmiştir. Osmanlılar nezdinde muâşeret âdâbı hakkında olduğu kadar ihtivâ eylediği tarihî malûmat ile de tedkike değer bir te'lif olup yakın zamana kadar temamiyle meçhul kalmış bulunan bu eserin ¹⁴ yayınlanmasında, başda Prof. Baysun olmak üzere Yeniçağ Tarihi Kürsüsünde vazifeli olanların da gayretleri görü-

1953, s. XIII, not. 7.

¹¹ Bk. *Tezâkir*, I-12, Ankara, 1953, s. IX-XX.

¹² Bk. "*Cevdet Paşa, şahsiyetine ve ilim sahasındaki faaliyetine dair*", *TM*, XI, 212-230.

¹³ Bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 18/1964, s. 41-56; sayı: 20/1965, s. 21-38; sayı: 21/1966, s. 39-52; sayı: 22/1968, s. 181-193.

¹⁴ Prof. Baysun, bu eserin önce Râif Yelkeni Bey tarafından bulunmuş olduğunu ve neşredilmek üzere kedisine tevdi olunduğunu belirtmek kadîrşinaslığına bulunmuştur, bk. "*Müverrih Âli'nin Mevâ'id ü'n-nefâ'is fi Kavâ'id il-Mecâlis'i hakkında*," *Tarih Dergisi*, sayı: 2/1950, s. 389 v.d.

müştür¹⁵. Nihayet, Prof. Baysun'un, Şirvanî-Zâde Ahmed Hulûsi Efendi'nin Efganistan elçiliğine âit vesikalarını¹⁶ ve Âli Paşa'nın da fransızca bir mektubunu¹⁷ neşrettiğini kayd edelim.

(iii) Çeşitli araştırma, etüd ve makaleler.

Hocamız Baysun'un bu kabil neşriyatının başında evvelce *İslâm Ansiklopedisi* için kaleme almış olduğu Cem Sultan'ın hal tercemesini daha da genişletmek ve Türkçe divânından geniş ölçüde seçmelerde bulunmak suretiyle meydana getirdiği *Cem Sultan, hayatı ve şiirleri* (İstanbul, 1946) adlı kitabını zikredebiliriz. Bundan sonra *Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi* (neşr: T. T. O. K. İstanbul, 1945), Prof. Mansel ve Prof. Karal'la müştereken liseler için yazdığı *Tarihi* (İstanbul, 1942), *Tiryaki Hasan Paşa ve Kanije savaşı* (İstanbul, 1950), *Boğaziçi İskelelerine dâir bir kasîde* (neşr: T. T. O. K. İstanbul, 1950) adlı eserlerini, gazetelerde¹⁸, bâzı mecmualarda¹⁹ daha ziyade umûma hitâp eden makale²⁰ ve konferansları²¹ bir tarafa bırakılacak olursa, Prof. Baysun'un, daha ziyade muhtelif ilmî dergilerde çıkan kıymetli ve orijinal makaleleri ile tanındığını belirtmek isteriz. Nitekim, devrin kaynak ve vesikalarına, bâzı *Münşeat* ve *Menâkib-nâmelerine* baş vurmak suretiyle kaleme aldığı *Eğrikapılı Rasım Efendi*²², *Emir Sultan*

15 Bk. M. Cavid Baysun, *Mevâ'idü'n-nefâ'is'e dâir bir kaç söz*, I. Eserin mahiyeti hakkında, s. VII-XI.

16 Bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 7/1953, s. 147-158.

17 Bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 8/1953, s. 137-145.

18 Meselâ *Cumhuriyet Gazetesi*'nde çıkan şu eserlere bakınız: "Fâtih Türbesindeki eski ve yeni tâmirlere dâir," 20 Ocak, 1953; "Fâtih'e dâir vesika olmayan bir vesika", 10 Şubat, 1953; "Fâtih Dîvânı", 14 Temmuz, 1953; "Eo-ligâ Çelebi hakkında doğan bir münakaşa", 8 Eylül, 1953.

19 Meselâ bk. *Mustafa Reşid Paşa; Tepedelenli Ali Paşa, Aylık Ansiklopedi*, I, 1945. Aynı makaleler: *Resimli Tarih Mecmaası*, III, 1952, s. 1196 v. d. s. 1228; *Âli Paşa*, V, 1954, s. 3429.

20 Meselâ *Akademi Mecmaası*'ndaki şu makaleler: "Namık Kemâl'in bir müsvedde defteri", sayı: 1, 1 Mayıs, 1946; "Kazasker İsmet Efendi", sayı: 2, 15 Mayıs, 1946; "Beşiktaş'a dâir", sayı: 6, 15 Temmuz, 1946. Ayrıca bk. "Eski Mühendislerin kuruluşuna ve bazı hocalarına dâir", *Teknik Okulu 1952 Yılığ*, İstanbul, 1952.

21 Prof. Baysun, 22 Nisan 1957 Pazartesi günü saat 17 de İstanbul Enstitüsü Lokali'nde "Manzum kitâbeli İstanbul Çeşmeleri" mevzuunda bir konferans vermiştir.

22 Bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 10/1954, s. 1-16.

²³, *Hacı Hüseyn Bağı*²⁴, *Reisülküttâp Küçük Hasan Bey*²⁵ ve *Müverrih Raşid Efendi'nin İran elçiliğine dâir*²⁶ adlı makalelerini misâl olarak gösterebiliriz. Bunlardan *Emir Sultan*, çağdaş kaynaklar ile beraber bir çok *Menâkib-nâmelerin* karşılaştırılması suretiyle meydana gelmiş ve *Menâkib-nâmelerdeki* hurâfelerin hakikat payının ortaya konulması hedef tutularak, bu tasavvuf ehlinin hakiki şahsiyeti tebarüz ettirilmek istenmiştir. Aynı şekilde, nisbeten az tanınan Hasan Bey-Zâde'nin hayat ve eserlerini inceleyerek tarihinden başka *fetih-nâmelerine* de temas eden Prof. Baysun, çok önem verdiği bu müellifin tarihi ile Solakzâde'nin tarihi arasında bir münasebet görmüş, araştırmaları sonunda, Solakzâde'nin *Hasan Bey-Zâde Tarihi*'ni aynen iktibas ettiği neticesine vararak, bu hususu 1952 de toplanan IV. T. T. Kongresine: "*Müverrih Hasan Bey-Zâde hakkında*," adlı bir tebliğ ile sunmuştur.

*
* *

Ne yazık ki, hayatının son senelerinde kendisine ârız olan çeşitli hastalıkların tesiri ile aradığı sükûnu bulamayan hocamız, 19 Kasım 1968 Salı günü, saat 19, 00 da tam bir yalnızlık içinde çok sevdiği talebelerine âdeta vedâ ederek aramızdan ayrılmıştır. Cenâzesi, 21 Kasım Perşembe günü, namazı Bayezid Câmiî'nde kılındıktan ve İstanbul Üniversitesi Merkez Binasındaki merâsimden sonra, Beşiktaş'daki Yahya Efendi Dergâhındaki âile kabristanına nakledilmiş ve annesi ile aynı kabre gömülmüştür.

Onun, bütün sevdiklerini sonsuz kederlere gark eden ölümü ile, Üniversitemiz değerli bir ilim araştırmacısını, Maarifimiz iyi bir yetiştiriciyi, talebeleri de kendilerini her vesile ile koruyan idealist bir hocayı kaybetmişlerdir.

Nûr içinde yatsın!

23 "Emir Sultan'ın hayatı ve şahsiyeti", *Tarih Dergisi*, sayı: 1/1949, s. 77-94

24 İhlamur ile Niğantaşı arasında bir mesire yeri olan bu bağ hakkında bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 7/1953, s. 69-76.

25 Bk. *Tarih Dergisi*, sayı: 3-4/1952, s. 97-102. Ayrıca bk. *Hasan Bey-Zâde Ahmed Paşa, TM*, X, 321-340.

26 Bk. *TM*, IX, 145-150.